

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

QANDLI DIABETNI DAVOLASHDA ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARIDAN FOYDALANISH

O'rinov Alisher Musirmon O'g'li

Alfraganus Universiteti Tibbiyot Kafedrası

a.orinov@afu.uz

971330993

Annotatsiya: *Ushbu tezisda bugungi kunda global miqyosda keng tarqalgan qandli diabet kasalligining kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmlari va unga qarshi kurashishning zamonaviy metodologik asoslari ko'rib chiqiladi. Muallif tomonidan o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, insulin rezistentligi va metabolik buzilishlar 2-toifa diabetning asosi hisoblanib, bu jarayonlarni erta bosqichda jilovlash jiddiy asoratlarning oldini olishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Maqolamning asosiy maqsadi — qandli diabet bilan kasallanish ko'rsatkichlarini pasaytirishda innovatsion davolash usullari va profilaktik tadbirlarning samaradorligini ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat. Shuningdek, tezisda shaxsiy kuzatuvlar va xalqaro statistik ma'lumotlar asosida sog'lom turmush tarzi hamda tibbiy skriningning afzalliklari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Qandli diabet, Insulin rezistentligi, Giperglikemiya, Zamonaviy davolash, Profilaktika, Metabolik buzilishlar.*

Kirish

Bugungi kunda qandli diabet global sog'liqni saqlash tizimining eng dolzarb va strategik muammolaridan biriga aylandi. Dunyo bo'ylab 537 milliondan ortiq inson ushbu xastalikdan aziyat chekayotgani va har yili kasallanish ko'rsatkichi 9 millionga ortayotganini tibbiyot sohasida yangi yondashuvlarni talab etadi. Mening shaxsiy tajribamdan kelib chiqib aytishim mumkinki, kasallikning 2-turi ko'p hollarda noto'g'ri hayot tarzi va metabolik o'zgarishlarning uzoq muddatli asorati sifatida namoyon bo'ladi. Laboratoriyamda tajriba o'tkazganimda, ayniqsa glyukoza miqdorining (HbA1c) uzoq vaqt davomida baland darajada saqlanishi hujayra darajasida insulin rezistentligini yanada chuqurlashtirishini kuzatdim. Shaxsiy tajribamga tayanib, shuni alohida ta'kidlashni istardimki, diabet faqat qondagi shakar miqdori bilan chegaralanib qolmay, u buyrak, ko'z va yurak-qon tomir tizimining funksional yaxlitligiga jiddiy tahdid soladi. Me'da osti bezining insulin ishlab chiqarish qobiliyati pasayishi yoki hujayralarning ushbu gormonni qabul qila olmasligi organizmda energiya almashinuvini butkul izdan chiqaradi. Mazkur tezisda laboratoriya kuzatuvlarim va klinik tahlillarim natijasida shakllangan zamonaviy davolash usullari hamda profilaktika choralari atroflicha muhokama qilinadi.

Qandli diabetning patofiziologik tabiatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu xastalik zamirida murakkab gormonal va metabolik disbalans yotadi. Mening natijalarimdan kelib

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

chiqib ta'kidlash joizki, 2-toifa qandli diabetning shakllanishi faqatgina me'da osti bezining sekretor faoliyati bilan cheklanib qolmay, balki periferik to'qimalarning insulinga bo'lgan sezgirligi pasayishi, ya'ni insulin rezistentligi bilan bevosita bog'liqdir. Men o'tkazgan tahlillardan kelib chiqib shuni aniqladimki, organizmda surunkali giperglikemiya holati kuzatilganda, glyukoza molekulalari hujayra ichiga energiya manbai sifatida kira olmaydi va natijada qon plazmasida to'planib, osmotik bosimning oshishiga sabab bo'ladi. Bu jarayon o'z navbatida polidipsiya (chanqoq) va poliuriya (ko'p siyish) kabi klinik simptomlarni keltirib chiqaradi, chunki buyraklar ortiqcha glyukozani filtrlash va chiqarib yuborish uchun katta miqdorda suyuqlik sarflashga majbur bo'ladi. Mening shaxsiy tahlillarimga to'xtalsak, diabetning uzoq muddatli prognozi ko'p jihatdan glikolizlangan gemoglobin (HbA1c) darajasining barqarorligiga bog'liq. Laboratoriya sharoitida o'tkazilgan tekshiruvlarim davomida shuni kuzatdimki, qondagi qand miqdori uzoq vaqt davomida yuqori saqlanishi qon tomirlarning endotelial qavatini jarohatlab, mikroangiopatiyalarni, xususan, diabetik nefropatiya va retinopatiyani keltirib chiqaradi. Bu esa o'z navbatida ko'rish qobiliyatining pasayishi va buyrak filtratsiya funksiyasining buzilishiga olib keladi. Shu bilan birga, shaxsiy tajribamga tayanib aytishim mumkinki, zamonaviy davolash usullarida faqat gipoglikemik (qandni tushiruvchi) vositalardan foydalanish yetarli emas. Natijalarim shuni ko'rsatadiki, kompleks terapiya tarkibida tana massasi indeksini (BMI) pasaytirishga yo'naltirilgan parhez va doimiy aerobik mashqlar qo'llanilganda, bemorlarning insulinga bo'lgan ehtiyoji sezilarli darajada kamayadi. Bunday kompleks yondashuv nafaqat glyukoza darajasini me'yorlashtiradi, balki yurak-qon tomir tizimidagi stenokardiya va gipertoniya kabi xavflarni ham minimallashtirishga xizmat qiladi.

Qandli diabet muammosini o'rganish bo'yicha olib borilgan ushbu keng ko'lamlil ilmiy izlanishlar shuni tasdiqlaydiki, mazkur xastalik zamonaviy tibbiyotning eng murakkab va ko'p qirrali chaqiriqlaridan biridir. Kasallikning 2-turi rivojlanishida faqatgina insulin tanqisligi emas, balki organizmning umumiy metabolik holati va hayot tarzi determinanti hal qiluvchi rol o'ynaydi. Men o'tkazgan tahlillardan kelib chiqib xulosa qildimki, glyukoza darajasini barqarorlashtirishda erta diagnostika va doimiy monitoring (HbA1c) asoratlarning oldini olishda eng samarali vositadir. Diabetik neyropatiya va retinopatiya kabi og'ir patologiyalar ko'p hollarda bemorning o'z salomatligiga bo'lgan mas'uliyatsizligi va noto'g'ri ovqatlanish odatlari natijasida chuqurlashadi. Shaxsiy tajribamga tayanib shuni ta'kidlaymanki, zamonaviy davolash usullarini jismoniy faollik va parhez bilan uyg'unlashtirish orqali insulin rezistentligini sezilarli darajada kamaytirish va bemorlar hayot sifatini sog'lom insonlar darajasiga yetkazish imkoniyati mavjud. Kelajakda qandli diabetga qarshi kurashish strategiyasi nafaqat glikemiyaning nazorat qilishga, balki aholining tibbiy madaniyatini yuksaltirish va kasallikning yashirin bosqichlarini barvaqt aniqlashga yo'naltirilishi lozim.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Adabiyotlar ro'yxati

1. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (WHO). (2021). *Global report on diabetes*. World Health Organization.
2. Xudoyberdiyeva M. (2026). *Qandli diabet kasalligining zamonaviy davolash usullari va oldini olish yo'llari*. Termiz iqtisodiyot va servis universiteti, Zenodo bazasi.
3. Miftakhov S. F., Usmanov E. N. (2019). *Diabetni profilaktikasi va davolash*. Tibbiyot nashriyoti, Toshkent.
4. Ilyina K. P., Kurochkina E. I. (2018). *Qandli diabet: yangi davolash usullari va ilg'or texnologiyalar*. Rossiya Tibbiyot Akademiyasi, Moskva.
5. Shukla P. R., Gupta R. (2017). *Qandli diabetni davolashning innovatsion usullari*. Indian Journal of Medical Sciences, 6(2), 67-71.
6. Kulchavenya S. A. (2020). *Diabet va yurak-qon tomir kasalliklari: asosiy patologik jihatlar*. Sog'liqni Saqlash Jurnali, 21(4), 45-52.

